Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (deviata komora)

z 21. marca 2024*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Zmluvy o spotrebiteľskom úvere – Smernica 2008/48/ES – Článok 3 písm. g), článok 10 ods. 2 písm. g) a článok 23 – Celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom – Neuvedenie relevantných nákladov – Sankcia – Smernica 93/13/EHS – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Článok 3 ods. 1, článok 4 ods. 2, článok 6 ods. 1, článok 7 ods. 1 – Bod 1 písm. o) prílohy k smernici 93/13/EHS – Doplnkové služby k zmluve o úvere – Podmienky poskytujúce spotrebiteľovi, ktorý si tieto služby kupuje, prednosť pri posudzovaní jeho žiadosti o úver a pri poskytovaní požičanej sumy, ako aj možnosť odložiť alebo upraviť mesačné splátky úveru prostredníctvom zaplatenia dodatočných poplatkov“

Vo veci C-714/22,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Sofijski rajonen săd (Okresný súd Sofia, Bulharsko) z 21. novembra 2022 a doručený Súdnemu dvoru 22. novembra 2022, ktorý súvisí s konaním:

S. R. G.

proti

Profi Credit Bulgaria EOOD,

SÚDNY DVOR (deviata komora),

v zložení: predsedníčka deviatej komory O. Spineanu-Matei (spravodajkyňa), sudcovia S. Rodin a L. S. Rossi,

generálny advokát: J. Richard de la Tour,

tajomník: R. Stefanova-Kamiševa, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 15. novembra 2023,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– Profi Credit Bulgaria EOOD, v zastúpení: H. Hinov, M. Vojnova, advokati, a K. Vonidova-Milčeva,

* Jazyk konania: bulharčina.

– Európska komisia, v zastúpení: N. Nikolova, I. Rubene a N. Ruiz García, splnomocnené zástupkyne,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 ods. 1, článku 4 ods. 1 a 2, článku 6 ods. 1 a článku 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288), bodu 1 písm. o) prílohy k smernici 93/13, ako aj článku 3 písm. g), článku 10 ods. 2 písm. g) a článku 23 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. ES L 133, 2008, s. 66).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi S. R. G., bydliskom v Bulharsku, a spoločnosťou Profi Credit Bulgaria EOOD, úverovou inštitúciou založenou podľa bulharského práva, vo veci neplatnosti zmluvy o úvere a dôsledkov, ktoré z toho vyplývajú, pokiaľ ide o vrátenie dlžných súm predstavujúcich úroky a poplatky zaplatené na základe tejto zmluvy.

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 93/13

3 Podľa článku 3 smernice 93/13:

„1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá, sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

2. Podmienka sa nepovažuje za individuálne dohodnutú, ak bola navrhnutá vopred [vopred vypracovaná – *neoficiálny preklad*] a spotrebiteľ preto nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky [jej obsah – *neoficiálny preklad*], najmä v súvislosti s predbežne formulovanou štandardnou zmluvou.

Skutočnosť, že určité aspekty podmienky alebo jedna konkrétna podmienka boli individuálne dohodnuté, nevylučuje uplatňovanie tohto článku na zvyšok zmluvy, ak celkové hodnotenie zmluvy naznačuje, že aj napriek tomu ide o predbežne formulovanú štandardnú zmluvu.

Keď predajca alebo dodávateľ vznesie námietku, že štandardná podmienka bola individuálne dohodnutá, musí o tom podať dôkaz.

3. Príloha obsahuje indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé.“

4 Článok 4 tejto smernice stanovuje:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

2. Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné. [Posúdenie nekalej povahy podmienok sa netýka ani definície hlavného predmetu zmluvy, ani primeranosti medzi cenou a odmenou na jednej strane a službami a tovarom poskytovanými ako protihodnota na strane druhej, pokiaľ sú tieto podmienky formulované jasne a zrozumiteľne – *neoficiálny preklad*].“

5 Článok 6 ods. 1 uvedenej smernice uvádza:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

6 Článok 7 ods. 1 tej istej smernice stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému [ďalšiemu – *neoficiálny preklad*] uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.“

7 Príloha k smernici 93/13 sa nazýva „Podmienky uvedené v článku 3 ods. 3“. Bod 1 písm. o) tejto prílohy znie:

„1. Podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je:

…

o) zaviazať spotrebiteľa k splneniu všetkých povinností, keď predajca alebo dodávateľ neplnia svoje.“

Smernica 2008/48

8 Odôvodnenia 19, 20, 43 a 47 smernice 2008/48 uvádzajú:

„(19) Na to, aby sa spotrebitelia mohli rozhodnúť na základe úplnej znalosti veci, mali by sa im pred uzavretím zmluvy o úvere poskytnúť primerané informácie o podmienkach a nákladoch spojených s úverom a o ich povinnostiach, ktoré si spotrebiteľ môže vziať so sebou a zvážiť. V záujme čo najväčšej transparentnosti a porovnateľnosti ponúk by tieto informácie mali zahŕňať najmä ročnú percentuálnu mieru nákladov [(RPMN)] na úver určenú rovnakým spôsobom v rámci Spoločenstva. …

(20) Celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom by mali zahŕňať všetky náklady vrátane úrokov, provízií, daní, poplatkov pre sprostredkovateľov úverov a iných poplatkov, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť v súvislosti so zmluvou o úvere, okrem notárskych poplatkov. …

…

(43) S cieľom napomôcť vytvoreniu a fungovaniu vnútorného trhu a zabezpečiť vysoký stupeň ochrany spotrebiteľov v Spoločenstve je potrebné zabezpečiť porovnateľnosť informácií o [RPMN] v rámci Spoločenstva. … Táto smernica by preto mala jasne a komplexne definovať celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom.

…

(47) Členské štáty by mali ustanoviť pravidlá o sankciách uplatniteľných v prípade porušenia vnútroštátnych ustanovení prijatých podľa tejto smernice a zabezpečiť ich vykonávanie. Aj keď výber sankcií ostáva v právomoci členských štátov, ustanovené sankcie by mali byť účinné, primerané a odrádzajúce.“

9 Článok 3 smernice s názvom „Vymedzenie pojmov“ uvádza:

„Na účely tejto smernice sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:

…

g) ‚celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom‘: sú všetky náklady vrátane úrokov, provízií, daní a poplatkov akéhokoľvek druhu, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť v súvislosti so zmluvou o úvere a ktoré sú veriteľovi známe, okrem notárskych poplatkov; zahrnuté sú aj náklady na doplnkové služby súvisiace so zmluvou o úvere, a to najmä poistné, ak spotrebiteľ musí navyše uzavrieť zmluvu o poskytnutí služieb, aby získal úver alebo aby ho získal za ponúkaných podmienok;

…

i) ‚[RPMN]‘: sú celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom, vyjadrené ako percento ročne z celkovej výšky úveru, prípadne vrátane nákladov v súlade s článkom 19 ods. 2;

…“

10 Článok 10 uvedenej smernice, nazvaný „Informácie, ktoré má obsahovať zmluva o úvere“, v odseku 2 stanovuje:

„Zmluva o úvere zrozumiteľne a stručne uvádza:

…

g) [RPMN] a celkovú čiastku, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť, vypočítané v čase uzavretia zmluvy o úvere; uvedú sa všetky predpoklady použité na výpočet tejto miery;

…“

11 Článok 19 tej istej smernice, nazvaný „Výpočet [RPMN]“, v odseku 2 uvádza:

„Na účel výpočtu [RPMN] sa určia celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom s výnimkou poplatkov, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť za nedodržanie akýchkoľvek záväzkov ustanovených v zmluve o úvere, a iných poplatkov okrem kúpnej ceny, ktorú je povinný zaplatiť za kúpu tovaru alebo služieb bez ohľadu na to, či sa transakcia vykoná v hotovosti, alebo na úver.

Náklady na vedenie účtu, na ktorom sa zaznamenávajú platobné transakcie a čerpanie, náklady na používanie platobných prostriedkov na platobné transakcie a čerpanie a ostatné náklady na platobné transakcie sa zahrnú do celkových nákladov spotrebiteľa spojených s úverom, pokiaľ otvorenie účtu nie je dobrovoľné a náklady na účet neboli zrozumiteľne a samostatne uvedené v zmluve o úvere alebo v akejkoľvek inej zmluve uzavretej so spotrebiteľom.“

12 Článok 22 smernice 2008/48, nazvaný „Harmonizácia a záväzný charakter tejto smernice“, stanovuje:

„…

3. Členské štáty ďalej zabezpečia, aby sa ustanovenia, ktoré prijmú na vykonávanie tejto smernice, nedali obísť osobitnou formuláciou zmlúv, a najmä tým, že sa čerpanie finančných prostriedkov alebo zmluvy o úvere, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti tejto smernice, zahrnú do zmlúv o úvere, ktorých povaha alebo účel by umožnili vyhnúť sa jej uplatňovaniu.

4. Členské štáty prijmú potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby spotrebitelia nestratili ochranu, ktorú im poskytuje táto smernica, v dôsledku výberu práva tretej krajiny ako rozhodného práva zmluvy o úvere, ak zmluva o úvere úzko súvisí s územím jedného alebo viacerých členských štátov.“

13 Podľa článku 23 tejto smernice, ktorý má názov „Sankcie“:

„Členské štáty ustanovia pravidlá o sankciách za porušenie vnútroštátnych ustanovení prijatých na základe tejto smernice a prijmú všetky potrebné opatrenia, aby zabezpečili ich vykonávanie. Ustanovené sankcie musia byť účinné, primerané a odrádzajúce.“

Bulharské právo

Zákon o záväzkových vzťahoch a zmluvách

14 Zakon za zadălženijata i dogovorite (zákon o záväzkových vzťahoch a zmluvách, DV č. 275 z 22. novembra 1950) v článku 26 ods. 1 stanovuje:

„Zmluvy, ktoré sú v rozpore so zákonom alebo ho obchádzajú, ako aj zmluvy, ktoré sú v rozpore s dobrými mravmi, vrátane zmlúv, ktorých predmetom je budúce dedičstvo, sú neplatné.“

ZPK

15 Zakon za potrebitelskija kredit (zákon o spotrebiteľskom úvere, DV č. 18 z 5. marca 2010, ďalej len „ZPK“) v článku 10a stanovuje:

„1. Veriteľ môže od spotrebiteľa vyberať poplatky a provízie za doplnkové služby súvisiace so zmluvou o spotrebiteľskom úvere.

2. Veriteľ nemôže žiadať poplatky a provízie za činnosti týkajúce sa čerpania a správy úveru.

3. Veriteľ môže vybrať poplatok a/alebo províziu za tú istú činnosť iba raz.

4. Druh a výška poplatkov a/alebo provízií, ako aj činnosť, za ktorú sa vyberajú, musia byť v zmluve o spotrebiteľskom úvere jasne a presne určené.“

16 Článok 11 ZPK znie takto:

„1. Zmluva o spotrebiteľskom úvere musí byť napísaná v zrozumiteľnom jazyku a musí obsahovať:

…

(10) [RPMN] a celkovú čiastku, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť, vypočítané na základe údajov platných v čase uzatvorenia zmluvy o spotrebiteľskom úvere; uvedú sa všetky predpoklady použité na výpočet tejto miery nákladov, ako sú definované v prílohe I;

…“

17 Článok 19 ZPK stanovuje:

„1. [RPMN] úveru predstavuje súčet súčasných a budúcich nákladov spotrebiteľa spojených s úverom (úroky, iné priame alebo nepriame náklady, provízie alebo odmeny akéhokoľvek druhu,…) vyjadrený ako ročné percento z celkovej výšky úveru.

2. [RPMN] úveru sa vypočíta pomocou vzorca…

3. Výpočet [RPMN] úveru nezahŕňa poplatky:

(1) ktoré spotrebiteľ zaplatí v prípade nesplnenia svojich povinností vyplývajúcich zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere,

(2) iné ako kúpna cena tovaru alebo služby pri nákupe tovaru alebo poskytnutí služby bez ohľadu na to, či sa nákup alebo poskytnutie uskutočnili v hotovosti alebo na úver,

(3) na vedenie účtu v súvislosti so zmluvou o spotrebiteľskom úvere, pričom poplatky… musia byť jasne a osobitne uvedené v zmluve o úvere alebo v akejkoľvek inej spotrebiteľskej zmluve.

4. … [RPMN] nemôže presiahnuť päťnásobok zákonnej sadzby úrokov z omeškania v [bulharských levoch (BGN)] a v cudzej mene stanovenej výnosom Rady ministrov Bulharskej republiky.

5. … Zmluvné podmienky, ktoré prekračujú poplatky stanovené v odseku 4, sa považujú za neplatné.

6. … Pri platbách na základe zmlúv obsahujúcich podmienky, ktoré boli vyhlásené za neplatné podľa odseku 5, sa sumy vyplatené nad rámec limitu stanoveného v odseku 4 započítajú pri nasledujúcich platbách uskutočnených v rámci úveru.“

18 Článok 21 ZPK uvádza:

„1. Ustanovenie zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktorého cieľom alebo výsledkom je obchádzanie požiadaviek tohto zákona, je neplatné.

2. Akákoľvek podmienka zmluvy o spotrebiteľskom úvere s pevnou úrokovou sadzbou, stanovujúca protihodnotu pre veriteľa, ktorá je vyššia, ako je stanovené v článku 32 ods. 4, je neplatná.“

19 Článok 22 ZPK stanovuje:

„… V prípade nedodržania požiadaviek stanovených v článku 10 ods. 1, článku 11 ods. 1 bodoch 7 až 12 a 20, článku 11 ods. 2, ako aj v článku 12 ods. 1 bodoch 7 až 9 je zmluva o spotrebiteľskom úvere neplatná.“

20 Článok 23 ZPK stanovuje:

„Ak sa zmluva o spotrebiteľskom úvere vyhlási za neplatnú, spotrebiteľ je povinný zaplatiť len čistú hodnotu (istinu) úveru; nie je povinný zaplatiť úroky ani iné poplatky spojené s úverom.“

21 Podľa článku 1 bodu 1 doplňujúcich ustanovení k ZPK:

„V zmysle tohto zákona pojem

‚celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom‘ sú všetky náklady vrátane úrokov, provízií, daní, odmien sprostredkovateľov úveru a iných nákladov akéhokoľvek druhu priamo spojených so zmluvou o spotrebiteľskom úvere, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť a ktoré sú veriteľovi známe, vrátane nákladov na doplnkové služby súvisiace so zmluvou o úvere, a to najmä poistné, ak je spotrebiteľ navyše povinný uzavrieť zmluvu o poskytnutí služieb, aby získal úver alebo aby ho získal v zmysle obchodných podmienok. Celkové náklady na spotrebiteľský úver nezahŕňajú notárske poplatky.“

GPK

22 Graždanski procesualen kodex (Občiansky súdny poriadok, DV č. 59 z 20. júla 2007, ďalej len „GPK“) v článku 7 ods. 3 stanovuje:

„… Súd preskúma aj bez návrhu existenciu nekalých podmienok uvedených v spotrebiteľskej zmluve. Zmluvné strany majú možnosť vyjadriť sa k týmto otázkam.“

23 Podľa článku 78 ZDP:

„1. Žalobcom uhradené poplatky, trovy konania a odmeny advokáta, pokiaľ žalobca bol zastúpený advokátom, znáša žalovaný v rozsahu, v akom sa vyhovelo žalobe.

2. Ak žalovaný svojím konaním nespôsobil začatie konania a uzná, že žaloba je dôvodná, uloží sa povinnosť nahradiť trovy konania žalobcovi.

3. Žalovaný má tiež právo domáhať sa náhrady trov konania, ktoré vynaložil, a to v pomere k tej časti žaloby, ktorá bola zamietnutá.

4. Žalovaný má právo na náhradu trov konania aj v prípade zastavenia konania.

…“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

24 Dňa 10. októbra 2019 účastníci konania vo veci samej uzavreli zmluvu o spotrebiteľskom úvere, ktorej predmetom bol úver vo výške 5 000 BGN (približne 2 500 eur) na obdobie 36 mesiacov s ročnou úrokovou sadzbou 41 % a RPMN 49,02 %. Celková suma, ktorá sa mala podľa tejto zmluvy vrátiť, bola 8 765,02 BGN (približne 4 400 eur).

25 Uvedená zmluva stanovovala, že zákazník má možnosť získať jednu alebo viacero doplnkových služieb, ktorých použitie bolo podrobne opísané vo všeobecných podmienkach tejto zmluvy. Podľa bodu 15 týchto podmienok sa zákazník mohol rozhodnúť, že si doplnkovú službu nekúpi, alebo si kúpi jednu alebo viacero služieb. Bod 15.1 týchto podmienok opisoval službu „Fast“ tak, že poskytuje klientovi, ktorý si ju kúpil, prednosť pri posudzovaní jeho žiadosti o úver a poskytnutí finančných prostriedkov, ku ktorému malo dôjsť do 24 hodín od doručenia podpísanej zmluvy o úvere veriteľovi. V bode 15.2 uvedených podmienok bola uvedená služba „Flexi, ktorá spočívala v tom, že za určitých podmienok umožňovala zmenu pôvodného splátkového kalendára. Táto služba poskytla možnosť odložiť zaplatenie mesačných splátok najmä v prípade pracovnej neschopnosti, vypovedania pracovnej zmluvy, neplateného voľna, straty alebo poškodenia majetku v dôsledku katastrofy alebo úmrtia osoby prispievajúcej k príjmom domácnosti. Podľa bodu 15.2.2.1 tých istých podmienok bolo na využívanie služby „Flexi“ potrebné podpísať dodatok k zmluve.

26 S. R. G. sa rozhodla kúpiť si doplnkové služby „Fast“ a „Flexi“ za 1 250 BGN (približne 625 eur), resp. 2 500 BGN (približne 1 250 eur). Keďže tieto ceny boli zahrnuté do splátkového kalendára ako súčasti predmetnej zmluvy o úvere, celková suma, ktorá mala byť podľa zmluvy splatená, dosiahla 12 515,02 BGN (približne 6 257 eur).

27 Podľa vnútroštátneho súdu je vo veci samej nesporné, že S. R. G. o doplnkové služby požiadala slobodne pri uzavretí predmetnej zmluvy o úvere, pričom nikto netvrdí, že bola uvedená do omylu, pokiaľ ide o povahu tejto zmluvy, a že Profi Credit Bulgaria by nesúhlasila s poskytnutím úveru, ak by uvedené služby neboli zakúpené.

28 S. R. G. podala na vnútroštátny súd negatívnu určovaciu žalobu, ktorou sa domáhala určenia, že nie je povinná zaplatiť spoločnosti Profi Credit Bulgaria celkovú sumu 7 515,02 BGN (približne 3 775 eur), z čoho 3 765,02 BGN (približne 1 900 eur) zodpovedá kumulovanej sume zmluvných úrokov, vrátane ročnej úrokovej sadzby a RPMN za celé obdobie trvania predmetnej zmluvy o úvere, a 3 750 BGN (približne 1 875 eur) zodpovedá celej sume splatnej za doplnkové služby „Fast“ a „Flexi“.

29 Podľa S. R. G. sú zmluvné podmienky stanovujúce povinnosť zaplatiť tieto úroky a za tieto služby neplatné, pretože sú v rozpore s dobrými mravmi. Na jednej strane žalobkyňa vo veci samej tvrdí, že uvedené služby, za ktoré sa požaduje suma presahujúca polovicu požičanej sumy, v skutočnosti patria do oblasti spravovania úveru. Podľa článku 10a ods. 2 ZPK však veriteľ nemôže požadovať za túto činnosť zaplatenie poplatkov a provízií. Na druhej strane tvrdí, že cena tých istých služieb mala byť zahrnutá do RPMN, keďže predstavuje náklady zahrnuté do zmluvy o úvere a do sporného splátkového kalendára. Veriteľ však úmyselne nezahrnul túto cenu do RPMN s cieľom obísť článok 19 ods. 4 ZPK, podľa ktorého RPMN nemôže presiahnuť päťnásobok zákonnej sadzby úrokov z omeškania v BGN a v cudzej mene.

30 Profi Credit Bulgaria naopak tvrdí, že S. R. G. sa rozhodla kúpiť doplnkové služby „Fast“ a „Flexi“ a bola uzrozumená s informáciami, ktoré jej poskytla pred uzavretím predmetnej zmluvy o úvere, a že S. R. G. tieto služby využila. Pokiaľ ide o úrokové sadzby a výpočet RPMN, žalovaná vo veci samej tvrdí, že predmetná zmluva o úvere stanovovala, že tento výpočet sa uskutočňuje na základe pôvodných súm úrokov a iných nákladov a že sa uplatňuje až do konca doby platnosti uvedenej zmluvy.

31 V tomto kontexte sa vnútroštátny súd v prvom rade pýta na výklad smernice 2008/48, najmä na určenie RPMN, na dôsledky nepresného uvedenia tejto sadzby v zmluve o úvere, ako aj na primeranosť sankcie stanovenej bulharskou právnou úpravou v prípade nepresného uvedenia dotknutej sadzby.

32 V tejto súvislosti tento súd tvrdí, že v súlade s článkom 22 ZPK v spojení s článkom 11 ods. 1 bodom 10 a článkom 23 ZPK je zmluva o spotrebiteľskom úvere, v ktorej nie je uvedená RPMN, neplatná, keďže spotrebiteľ je povinný zaplatiť len čistú hodnotu úveru bez úrokov alebo poplatkov. Uvedený súd si preto kladie otázku, či v prejednávanej veci dohodnutá odmena za doplnkové služby „Fast“ a „Flexi“ predstavuje náklad, ktorý mal byť zahrnutý do vzorca na výpočet RPMN v súlade s článkom 3 písm. g) smernice 2008/48, a či nepresné uvedenie tejto sadzby v predmetnej zmluve o úvere možno považovať za neuvedenie tejto sadzby. Zároveň sa tento súd pýta na proporcionalitu vnútroštátnej právnej úpravy v zmysle tejto smernice, ktorá spôsobuje neplatnosť zmluvy s nesprávne uvedenou RPMN, a tým zbavuje veriteľa jeho práva na úroky a náklady stanovené v tejto zmluve.

33 V druhom rade sa vnútroštátny súd tým, že poukazuje na svoju povinnosť preskúmať nekalú povahu podmienok v spotrebiteľských zmluvách, pýta na výklad smernice 93/13, najmä na to, či podmienky zmluvy o úvere týkajúce sa doplnkových služieb, o aké ide v spore, o ktorom rozhoduje, patria do hlavného predmetu tejto zmluvy o úvere, a prípadne, či majú nekalú povahu.

34 Napokon v treťom rade sa vnútroštátny súd stále s ohľadom na smernicu 93/13, ako ju vyložil Súdny dvor v rozsudku zo 16. júla 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578), pýta na rozdelenie trov konania, najmä pokiaľ ide o otázku, či by prípadná povinnosť S. R. G. znášať časť trov konania, ak by sa čiastočne vyhovelo jej návrhu, porušovala článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 tejto smernice.

35 Za týchto podmienok Sofijski rajonen săd (Okresný súd Sofia, Bulharsko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 3 písm. g) smernice [2008/48] vykladať v tom zmysle, že náklady na doplnkové služby, ktoré boli dojednané k zmluve o spotrebiteľskom úvere, ako poplatky za možnosť odkladu alebo zníženia splátok, predstavujú súčasť [RPMN]?

2. Má sa článok 10 ods. 2 písm. g) smernice [2008/48] vykladať v tom zmysle, že nesprávny údaj o [RPMN] uvedený v zmluve o úvere uzatvorenej medzi podnikateľom a spotrebiteľom ako úverovým dlžníkom sa má považovať za chýbajúcu informáciu o [RPMN] v zmluve o úvere a vnútroštátny súd musí uplatniť právne následky upravené vnútroštátnym právom pre prípad chýbajúcej informácie o [RPMN] v zmluve o spotrebiteľskom úvere?

3. Má sa článok 22 ods. 4 smernice [2008/48] vykladať v tom zmysle, že sankcia upravená vo vnútroštátnom práve v podobe neplatnosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere, na základe ktorej sa má vrátiť len poskytnutá istina, má primeranú povahu, ak sa neuvádza presná informácia o [RPMN]?

4. Má sa článok 4 ods. 1 a 2 smernice [93/13] vykladať v tom zmysle, že poplatky za balík doplnkových služieb, ktoré sú predmetom samostatného dodatku k zmluve o spotrebiteľskom úvere ako hlavnej zmluve, sa majú považovať za súčasť hlavného predmetu zmluvy, a preto nemôžu byť predmetom skúmania z hľadiska ich nekalej povahy?

5. Má sa článok 3 ods. 1 smernice [93/13] v spojení s bodom 1 písm. o) prílohy k smernici vykladať v tom zmysle, že podmienka uvedená v zmluve o doplnkových službách k spotrebiteľskému úveru má nekalú povahu, ak sa ňou spotrebiteľovi vyhradzuje abstraktná možnosť odkladu jeho splátok, resp. úpravy splátkového kalendára, za čo je spotrebiteľ povinný zaplatiť poplatky aj v tom prípade, ak takúto možnosť nevyužije?

6. Majú sa článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13 a zásada efektivity vykladať v tom zmysle, že bránia právnej úprave, podľa ktorej je možné spotrebiteľovi uložiť povinnosť znášať časť trov konania, [po prvé] keď súd čiastočne vyhovie návrhu na určenie, že sumy nie sú splatné v dôsledku nekalej povahy zmluvnej podmienky, [po druhé] keď je výkon práva spotrebiteľa pri určení výšky nároku prakticky nemožný alebo nadmieru sťažený, a [po tretie] vždy, keď ide o nekalú podmienku, vrátane prípadov, v ktorých existencia nekalej podmienky celkom ani čiastočne nemá priamy vplyv na výšku pohľadávky alebo nemá priamu súvislosť s predmetom konania?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

36 Na úvod treba poznamenať, že hoci sa vnútroštátny súd pri formulácii prvej otázky obmedzuje na uvedenie služby, ktorá je doplnková vo vzťahu k zmluve o spotrebiteľskom úvere a umožňuje odložiť zaplatenie mesačných splátok alebo znížiť ich výšku, nič to nemení na tom, že z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že problematika nastolená touto otázkou sa týka dvoch doplnkových služieb, o ktoré ide vo veci samej, uvedených v bode 25 tohto rozsudku.

37 Z tohto dôvodu v snahe poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú a úplnú odpoveď, treba konštatovať, že uvedená otázka sa týka týchto dvoch doplnkových služieb a že sa ňou tento súd v podstate pýta, či sa má článok 3 písm. g) smernice 2008/48 vykladať v tom zmysle, že náklady na služby, ktoré sú vo vzťahu k zmluve o spotrebiteľskom úvere doplnkové, a spotrebiteľovi, ktorý si ich zakúpi, poskytujú prednosť pri posudzovaní jeho žiadosti o úver a poskytnutí požičanej sumy, ako aj možnosť odložiť zaplatenie mesačných splátok alebo znížiť ich výšku, spadajú pod pojem „celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom“ v zmysle tohto ustanovenia, a teda aj pod pojem „RPMN“ v zmysle článku 3 písm. i).

38 Podľa článku 3 písm. g) smernice 2008/48 pojem „celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom“ zahŕňa všetky náklady vrátane úrokov, provízií, daní a poplatkov akéhokoľvek druhu, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť v súvislosti so zmluvou o úvere a ktoré sú veriteľovi známe, okrem notárskych poplatkov. V zmysle tohto ustanovenia tu patria aj náklady na doplnkové služby súvisiace so zmluvou o úvere, ak spotrebiteľ musí navyše uzavrieť zmluvu o poskytnutí služieb, aby získal úver alebo aby ho získal za ponúkaných obchodných podmienok.

39 Podľa článku 3 písm. i) smernice 2008/48 predstavuje RPMN celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom, vyjadrené ako percento ročne z celkovej výšky úveru, prípadne vrátane nákladov v súlade s článkom 19 ods. 2 tejto smernice.

40 Aby normotvorca Európskej únie zabezpečil rozsiahlu ochranu spotrebiteľov, prijal širokú definíciu pojmu „celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom“ (rozsudok zo 16. júla 2020, Soho Group, C-686/19, EU:C:2020:582, bod 31 a citovaná judikatúra), ktorá označuje všetky náklady, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť v súvislosti so zmluvou o úvere a sú veriteľovi známe (rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, bod 84).

41 Okrem toho s cieľom garantovať túto ochranu ukladá článok 22 ods. 3 smernice 2008/48 členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby sa ustanovenia, ktoré prijmú na vykonávanie tejto smernice, nedali obísť osobitnou formuláciou zmlúv (rozsudok z 11. septembra 2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, bod 30).

42 Z vyššie uvedeného vyplýva, že na účely odpovede na prvú otázku treba na jednej strane preskúmať, či nadobudnutie predmetných doplnkových služieb predstavuje podmienku samotného získania úveru, alebo je povinné na základe zmluvných podmienok a obchodných podmienok, a na druhej strane overiť, či skutočne ide o doplnkové služby k zmluve o úvere, o ktorú ide vo veci samej, a nie o mechanizmus určený na zakrytie skutočných nákladov tohto úveru, ako to v podstate tvrdí S. R. G.

43 V tejto súvislosti treba na úvod spresniť, že prináleží iba vnútroštátnemu súdu, aby takéto preskúmanie vykonal s prihliadnutím na všetky informácie, ktoré má k dispozícii. Pri tomto preskúmaní sa tento súd nemôže opierať len o okolnosť, že doplnkové služby, o ktoré ide vo veci samej, boli slobodne požadované pri uzavretí zmluvy o úvere alebo že, ako uviedla spoločnosť Profi Credit Bulgaria na pojednávaní, sumy splatné na základe tejto zmluvy a náklady na tieto služby boli uvedené osobitne v pôvodnom splátkovom kalendári.

44 Tento súd musí tiež zohľadniť všetky ustanovenia dotknutej zmluvy o úvere a jej všeobecných obchodných podmienok, ako aj právny kontext a skutkové okolnosti, do ktorých je zmluva situovaná, s cieľom zistiť, či jej uzavretie bolo podmienené nadobudnutím predmetných doplnkových služieb, alebo sa stalo povinným na základe týchto ustanovení a všeobecných podmienok alebo obchodných podmienok a či zmluvná konštrukcia, ako je tá, o ktorú ide vo veci samej, v skutočnosti nesmerovala k tomu, aby bola odmena za požičanú sumu čiastočne externalizovaná prostredníctvom ustanovení týkajúcich sa týchto doplnkových služieb, a tak nie je úplne uvedená v tej istej zmluve, a preto nespadá ani pod pojem „celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom“, ani pod pojem „RPMN“ v zmysle smernice 2008/48.

45 V súlade s judikatúrou pripomenutou v bode 41 tohto rozsudku prináleží predovšetkým vnútroštátnemu súdu, aby overil, či cieľom nezahrnutia ceny uvedených doplnkových služieb do RPMN bolo v skutočnosti obísť zákaz uvedený v článku 19 ods. 4 ZPK, ktorý stanovuje, že táto sadzba nemôže presiahnuť päťnásobok zákonnej sadzby úrokov z omeškania v BGN a cudzej mene, ktoré sú stanovené výnosom Rady ministrov Bulharskej republiky.

46 Vzhľadom na tieto úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 3 písm. g) smernice 2008/48 sa má vykladať v tom zmysle, že náklady na doplnkové služby k zmluve o spotrebiteľskom úvere, ktoré poskytujú spotrebiteľovi, ktorý si tieto služby kúpil, prednosť pri posudzovaní jeho žiadosti o úver a poskytnutí požičanej sumy, ako aj možnosť odložiť zaplatenie mesačných splátok alebo znížiť ich výšku, spadajú pod pojem „celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom“ v zmysle tohto ustanovenia, a teda pod pojem „RPMN“ v zmysle článku 3 písm. i), ak sa nadobudnutie uvedených služieb ukáže ako povinné pri získaní dotknutého úveru alebo ak tieto služby predstavujú mechanizmus určený na zakrytie skutočných nákladov tohto úveru.

O druhej a tretej otázke

47 Na úvod treba uviesť, že hoci z formálneho hľadiska vnútroštátny súd odkazuje vo svojej tretej otázke na článok 22 ods. 4 smernice 2008/48, z návrhu na začatie prejudiciálneho konania po spresnení týmto súdom vyplýva, že jeho pochybnosti sa týkajú najmä článku 23 tejto smernice.

48 Okrem toho keďže Súdny dvor má právomoc poskytnúť tomuto súdu všetky prvky výkladu, ktoré môžu byť užitočné na rozhodnutie vo veci samej, a abstrahovať zo všetkých informácií poskytnutých týmto súdom, a najmä z odôvodnenia rozhodnutia vnútroštátneho súdu, tie prvky práva Únie, ktoré si vyžadujú výklad vzhľadom na predmet sporu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. apríla 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, bod 50 a citovanú judikatúru), treba na tretiu otázku odpovedať s ohľadom na tento článok 23.

49 Vnútroštátny súd sa preto svojou druhou a treťou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, v podstate pýta, či sa článok 10 ods. 2 písm. g) a článok 23 smernice 2008/48 majú vykladať v tom zmysle, že bránia tomu, aby sa v prípade, že zmluva o spotrebiteľskom úvere neuvádza RPMN,

zahŕňajúcu všetky náklady stanovené v článku 3 písm. g) tejto smernice, považovala táto zmluva za zmluvu bez úrokov a poplatkov, a tak jej zrušenie má za následok len vrátenie požičanej istiny dotknutým spotrebiteľom.

50 Na účely odpovede na tieto otázky treba na jednej strane pripomenúť, že článok 10 ods. 2 smernice 2008/48 vykonáva úplnú harmonizáciu, pokiaľ ide o náležitosti, ktoré musia byť nevyhnutne obsahom zmluvy o úvere (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, bod 56). Na tento účel článok 10 ods. 2 písm. g) tejto smernice stanovuje, že zmluva o úvere zrozumiteľne a stručne uvádza RPMN a celkovú sumu, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť, vypočítané v čase uzavretia zmluvy o úvere.

51 Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že uvedenie RPMN v zmluve o úvere má podstatný význam, najmä preto, že umožňuje spotrebiteľovi posúdiť rozsah jeho záväzku (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, body 67 a 70).

52 Na druhej strane z článku 23 smernice 2008/48 v spojení s jej odôvodnením 47 vyplýva, že hoci je voľba režimu sankcií uplatniteľných v prípade porušenia vnútroštátnych ustanovení prijatých podľa tejto smernice ponechaná na voľnú úvahu členských štátov, takto stanovené sankcie musia byť účinné, primerané a odrádzajúce. To znamená, že tvrdosť týchto sankcií musí byť primeraná závažnosti porušení, ktoré postihujú, a to najmä zabezpečením skutočne odrádzajúceho účinku, pričom musia rešpektovať všeobecnú zásadu proporcionality (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, body 61 až 63 a citovanú judikatúru).

53 Vzhľadom na podstatný význam, ktorý má uvedenie RPMN v takejto zmluve pre spotrebiteľa, Súdny dvor rozhodol, že vnútroštátny súd môže aj bez návrhu uplatniť vnútroštátnu právnu úpravu, podľa ktorej má neuvedenie RPMN za následok, že poskytnutý úver sa považuje za bezúročný a bez poplatkov (pozri v tomto zmysle uznesenie zo 16. novembra 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, bod 77).

54 Súdny dvor tiež rozhodol, že v situácii, keď zmluva o úvere uvádza odhadovanú RPMN, pričom jej presná výška sa musí špecifikovať po poskytnutí úveru, musí sa takáto sankcia zániku nároku veriteľa na úroky a poplatky považovať za primeranú v zmysle článku 23 smernice 2008/48 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, body 18 a 69 až 71).

55 V prejednávanej veci vzhľadom na podstatný charakter uvedenia RPMN v zmluve o spotrebiteľskom úvere s cieľom umožniť spotrebiteľom poznať ich práva a povinnosti, ako aj s ohľadom na požiadavku zahrnúť do výpočtu tejto sadzby všetky náklady uvedené v článku 3 písm. g) smernice 2008/48, treba konštatovať, že uvedenie RPMN, ktoré verne neodráža všetky tieto náklady, zbavuje spotrebiteľa možnosti určiť rozsah svojho záväzku rovnakým spôsobom ako neuvedenie tejto sadzby. Preto sankcia spočívajúca v zániku nároku veriteľa na úroky a poplatky v prípade uvedenia RPMN, ktorá nezahŕňa všetky uvedené náklady, odráža závažnosť takéhoto porušenia a má odrádzajúci a primeraný charakter.

56 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na druhú a tretiu otázku odpovedať tak, že článok 10 ods. 2 písm. g) a článok 23 smernice 2008/48 sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia tomu, aby sa v prípade, že zmluva o spotrebiteľskom úvere neuvádza RPMN zahŕňajúcu všetky náklady

stanovené v článku 3 písm. g) tejto smernice, považovala táto zmluva za bezúročnú a bez poplatkov, a tak jej zrušenie má za následok len vrátenie požičanej istiny dotknutým spotrebiteľom.

O štvrtej otázke

57 Svojou štvrtou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že podmienky týkajúce sa doplnkových služieb k zmluve o spotrebiteľskom úvere, ktoré poskytujú spotrebiteľovi, ktorý si ich kúpil, prednosť pri posudzovaní jeho žiadosti o úver a poskytnutí požičanej sumy, ako aj možnosť odložiť zaplatenie mesačných splátok alebo znížiť ich výšku, patria do hlavného predmetu tejto zmluvy v zmysle uvedeného ustanovenia, a teda nepodliehajú posúdeniu ich nekalej povahy.

58 Na úvod treba poznamenať, že hoci podľa formulácie tejto otázky boli doplnkové služby, o ktoré ide vo veci samej, upravené v dohode, ktorá je dodatkom dotknutej zmluvy o úvere, takýto údaj jasne nevyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Keďže však podmienky týkajúce sa týchto služieb sú neoddeliteľne spojené s touto zmluvou, nemôžu v prípade neexistencie tejto zmluvy existovať samostatne, pričom náklady týkajúce sa uvedených služieb sú zahrnuté v splátkovom kalendári úveru. Tieto podmienky sa preto musia analyzovať v kontexte uvedenej zmluvy a vo vzťahu k jej predmetu nezávisle od otázky, či sú uvedené v samotnej zmluve alebo dohode, ktorá je dodatkom tejto zmluvy.

59 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 stanovuje výnimku z mechanizmu vecného preskúmania nekalých podmienok, ako je upravený v rámci systému ochrany spotrebiteľov zavedeného touto smernicou, a že toto ustanovenie sa preto má vykladať reštriktívne (rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 34, ako aj citovaná judikatúra).

60 Pokiaľ ide o kategóriu zmluvných podmienok vzťahujúcich sa na pojem „hlavný predmet zmluvy“ v zmysle uvedeného ustanovenia, Súdny dvor rozhodol, že tieto podmienky sa musia chápať ako podmienky, ktoré upravujú základné plnenia tejto zmluvy a ktoré ju ako také charakterizujú. Naopak, na podmienky, ktoré majú doplnkovú povahu vo vzťahu k podmienkam vymedzujúcim samotnú podstatu zmluvného vzťahu, by sa tento pojem nemal vzťahovať (rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, body 35 a 36, ako aj citovaná judikatúra).

61 Základné plnenia vyplývajúce zo zmluvy o úvere spočívajú v tom, že veriteľ sa predovšetkým zaväzuje poskytnúť dlžníkovi určitú sumu peňazí, pričom dlžník sa zase zaväzuje predovšetkým splatiť túto sumu, v zásade aj s úrokmi, podľa stanoveného splátkového kalendára [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. marca 2023, Caixabank (Provízia za poskytnutie úveru), C-565/21, EU:C:2023:212, bod 18 a citovanú judikatúru].

62 Vzhľadom na povinnosť vykladať článok 4 ods. 2 smernice 93/13 reštriktívne, Súdny dvor rozhodol, že povinnosť odmeniť služby spojené s preskúmaním, poskytnutím a spracovaním úveru alebo iné podobné služby, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou činnosti veriteľa v súvislosti s poskytnutím úveru, nemožno považovať za povinnosť patriacu medzi základné plnenia vyplývajúce zo zmluvy o úvere a uvedené v predchádzajúcom bode tohto rozsudku [rozsudok zo 16. marca 2023, Caixabank (Provízia za poskytnutie úveru), C-565/21, EU:C:2023:212, bod, body 22 a 23].

63 Treba tiež pripomenúť, že zmluvné podmienky, na ktoré sa toto ustanovenie vzťahuje, sú vyňaté z posúdenia ich nekalej povahy len v prípade, že sa príslušný vnútroštátny súd na základe preskúmania v každom jednotlivom prípade domnieva, že boli predajcom alebo dodávateľom formulované jasne a zrozumiteľne (rozsudok z 5. júna 2019, GT, C-38/17, EU:C:2019:461, bod 31 a citovaná judikatúra).

64 Pokiaľ ide v prejednávanej veci o kvalifikáciu podmienok týkajúcich sa nákladov súvisiacich s doplnkovými službami, o ktoré ide vo veci samej, z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že tieto služby sa týkajú prednosti spotrebiteľa, ktorý si ich kúpil, pri posudzovaní jeho žiadosti o úver a poskytnutí požičanej sumy, ako aj možnosti odložiť zaplatenie mesačných splátok alebo znížiť ich výšku.

65 Vzhľadom na judikatúru pripomenutú v bodoch 61 a 62 tohto rozsudku sa teda nezdá, že by sa uvedené služby týkali samotnej podstaty dotknutého zmluvného vzťahu, a to jednak poskytnutia peňažnej sumy veriteľom a jednak vrátenia tejto sumy spravidla s úrokmi podľa stanoveného splátkového kalendára, čo však prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

66 Ak navyše vnútroštátny súd po preskúmaní, ktoré má vykonať v rámci prvej otázky, dospeje k záveru, že náklady týkajúce sa doplnkových služieb, o ktoré ide vo veci samej, mali byť zahrnuté do „celkových nákladov spotrebiteľa spojených s úverom“ v zmysle článku 3 písm. g) smernice 2008/48, a teda do RPMN v zmysle tohto článku 3 písm. i), neznamená to, že na podmienky týkajúce sa týchto nákladov sa automaticky vzťahuje vylúčenie stanovené v článku 4 ods. 2 smernice 93/13.

67 Ako totiž Súdny dvor rozhodol v bode 47 rozsudku z 26. februára 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127), presný rozsah pojmu „hlavný predmet“ v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13 nemôže byť určený pojmom „celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom“ v zmysle článku 3 písm. g) smernice 2008/48. Skutočnosť, že rôzne druhy poplatkov sú zahrnuté do celkových nákladov na spotrebiteľský úver, teda nie je rozhodujúca na účely preukázania, že tieto poplatky patria medzi základné plnenia dotknutej zmluvy o úvere (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. septembra 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 a C-252/19, EU:C:2020:631, bod 69).

68 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na štvrtú otázku odpovedať tak, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že podmienky týkajúce sa doplnkových služieb k zmluve o spotrebiteľskom úvere, ktoré poskytujú spotrebiteľovi, ktorý si ich kúpil, prednosť pri posudzovaní jeho žiadosti o úver a poskytnutí požičanej sumy, ako aj možnosť odložiť zaplatenie mesačných splátok alebo znížiť ich výšku, v zásade nepatria do hlavného predmetu tejto zmluvy v zmysle uvedeného ustanovenia, a teda podliehajú posúdeniu ich nekalej povahy.

O piatej otázke

69 Svojou piatou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 3 ods. 1 smernice 93/13 v spojení s bodom 1 písm. o) prílohy k tejto smernici vykladať v tom zmysle, že podmienka zmluvy o spotrebiteľskom úvere umožňujúca dotknutému spotrebiteľovi odložiť alebo upraviť mesačné splátky úveru prostredníctvom zaplatenia dodatočných poplatkov, hoci nie je isté, či tento spotrebiteľ túto možnosť využije, má nekalú povahu.

70 Príloha k smernici 93/13, na ktorú odkazuje jej článok 3 ods. 3, obsahuje indikatívny a demonštratívny zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé, pričom v bode 1 písm. o) tejto prílohy sa medzi nimi nachádzajú také podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je zaviazať spotrebiteľa k plneniu jeho povinností, hoci predajca alebo dodávateľ si svoje povinnosti neplní.

71 Zo znenia tohto bodu 1 písm. o) vyplýva, že sa netýka podmienky zmluvy o úvere umožňujúcej dotknutému spotrebiteľovi odložiť alebo upraviť mesačné splátky úveru prostredníctvom zaplatenia dodatočných poplatkov, keďže takáto podmienka stanovuje prípadnú povinnosť, ktorú je predajca alebo dodávateľ v zásade povinný splniť výmenou za poplatok prinášajúci väčšiu flexibilitu spotrebiteľa pri plnení tejto zmluvy.

72 To však neznamená, že takúto podmienku nemožno považovať za nekalú v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13, ak nebola individuálne dohodnutá a ak napriek požiadavke dobrej viery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vyplývajúcich zo zmluvy na úkor spotrebiteľa.

73 Pokiaľ ide o otázku, či konkrétna zmluvná podmienka má alebo nemá nekalú povahu, článok 4 ods. 1 smernice 93/13 stanovuje, že nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, ktoré sú predmetom zmluvy, a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy v čase jej uzatvorenia, ako aj na všetky ostatné podmienky tejto zmluvy alebo inej zmluvy, od ktorej závisí.

74 V každom prípade treba pripomenúť, že pri posudzovaní prípadnej nekalej povahy zmluvnej podmienky prináleží tomuto vnútroštátnemu súdu, aby rozhodol o kvalifikácii tejto podmienky v závislosti od osobitných okolností prejednávanej veci a aby Súdny dvor vyvodil z ustanovení smernice 93/13 kritériá, ktoré vnútroštátny súd môže alebo musí uplatniť pri skúmaní zmluvných podmienok vo vzťahu k týmto ustanoveniam [rozsudok z 10. septembra 2020, A (Podnájom sociálneho bývania), C-738/19, EU:C:2020:687, bod 31 a citovaná judikatúra].

75 Z toho vyplýva, že v prejednávanej veci prináleží vnútroštátnemu súdu, aby určil, či sa má podmienka umožňujúca dotknutému spotrebiteľovi odložiť alebo upraviť mesačné splátky úveru prostredníctvom zaplatenia dodatočného poplatku, bez ohľadu na to, či tento spotrebiteľ skutočne využil takéto služby, považovať za nekalú vzhľadom na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy o úvere.

76 Na tento účel tak transparentná povaha tejto podmienky, ako to vyžaduje článok 5 smernice 93/13 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 10. júna 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-609/19, EU:C:2021:469, bod 62 a citovanú judikatúru), ako aj miera voľnej úvahy, ktorou disponuje veriteľ pri podaní žiadosti o úpravu splátkového kalendára úveru, predstavujú kritériá, ktoré treba zohľadniť pri posúdení nekalej povahy uvedenej podmienky, a najmä prípadnej zmluvnej nerovnováhy, ktorú táto podmienka vytvára.

77 V tejto súvislosti tomuto vnútroštátnemu súdu tiež prináleží, aby zvážil výšku dodatočných nákladov vzniknutých v súvislosti s obstaraním dotknutej služby a výšku poskytnutého úveru, pričom zohľadní aj všetky náklady spojené so zmluvou o úvere, o ktorú ide vo veci samej. Súdny dvor už totiž rozhodol, že ak kvantitatívne ekonomické posúdenie odhalí značnú nerovnováhu, možno ju konštatovať bez toho, aby bolo potrebné skúmať iné prvky. V prípade zmluvy o úvere k takémuto zisteniu môže dôjsť najmä vtedy, ak sa služby poskytované ako protihodnota nákladov bez úrokov v primeranej miere netýkajú plnení uskutočnených v rámci uzavretia alebo

správy tejto zmluvy, alebo ak sa sumy, ktoré znáša spotrebiteľ v podobe poplatku za poskytnutie a správu úveru, zdajú byť zjavne neprimerané vo vzťahu k požičanej sume (rozsudok z 23. novembra 2023, Provident Polska, C-321/22, EU:C:2023:911, bod 47 a citovaná judikatúra).

78 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na piatu otázku odpovedať tak, že článok 3 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že podmienka zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktorá dotknutému spotrebiteľovi umožňuje odložiť alebo upraviť mesačné splátky úveru prostredníctvom zaplatenia dodatočných poplatkov, hoci nie je isté, či uvedený spotrebiteľ túto možnosť využije, môže mať nekalú povahu, najmä ak sú tieto poplatky zjavne neprimerané vo vzťahu k výške poskytnutého úveru.

O šiestej otázke

79 Svojou šiestou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13 v spojení so zásadou efektivity majú vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá umožňuje uložiť spotrebiteľovi povinnosť znášať časť trov konania, ak sa po vyhlásení neplatnosti zmluvnej podmienky z dôvodu jej nekalej povahy len čiastočne vyhovie jeho návrhu na vrátenie súm, ktoré neoprávnene zaplatil na základe tejto podmienky.

80 Tento súd si predovšetkým kladie otázku, či sa výklad, ku ktorému Súdny dvor dospel v bode 99 rozsudku zo 16. júla 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578), uplatní len vtedy, ak je prakticky nemožné alebo nadmerne ťažké určiť rozsah práva spotrebiteľa na vrátenie súm, ktoré zaplatil na základe podmienky vyhlásenej za nekalú, alebo či sa tento výklad uplatňuje aj vo všetkých situáciách, v ktorých sa len čiastočne vyhovelo jeho návrhu na vrátenie týchto súm.

81 Uvedený súd sa domnieva, že ak by nevyhovel žalobe S. R. G. v celom rozsahu tým, že by rozhodol, že podmienky týkajúce sa doplnkových služieb, o ktoré ide vo veci samej, patria do hlavného predmetu zmluvy v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13, alebo že náklady na tieto služby by nemali byť zahrnuté do RPMN v zmysle smernice 2008/48, alebo že návrhu na zánik nároku veriteľa na úroky a poplatky treba vyhovieť len čiastočne, mal by tiež rozhodnúť o rozdelení trov konania podľa článku 78 GPK.

82 Treba pripomenúť, že rozdelenie trov konania pred vnútroštátnymi súdmi patrí za predpokladu dodržania zásad ekvivalencie a efektivity do procesnej autonómie členských štátov (rozsudok z 22. septembra 2022, Servicios Prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, bod 34 a citovaná judikatúra).

83 Hoci zásada efektivity vo všeobecnosti nebráni tomu, aby spotrebiteľ znášal určité trovy súdneho konania, keď podá žalobu o určenie nekalej povahy zmluvnej podmienky (rozsudok zo 7. apríla 2022, Caixabank, C-385/20, EU:C:2022:278, bod 51), treba tiež poukázať na to, že smernica 93/13 priznáva spotrebiteľovi právo obrátiť sa na súd, aby konštatoval nekalú povahu zmluvnej podmienky a vylúčil jej uplatnenie, teda právo, ktorého účinnosť musí byť zachovaná. Režim rozdelenia trov takéhoto konania preto nesmie odrádzať spotrebiteľa od uplatnenia tohto práva (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. septembra 2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, bod 37 a citovanú judikatúru).

84 V bode 99 rozsudku zo 16. júla 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578), Súdny dvor rozhodol, že článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13, ako aj zásada efektivity sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia režimu, ktorý umožňuje, aby časť trov konania znášal spotrebiteľ, a to v závislosti od výšky súm zaplatených bez právneho dôvodu, ktoré sa mu vracajú v nadväznosti na vyhlásenie neplatnosti zmluvnej podmienky z dôvodu jej nekalej povahy, keďže takýto režim vytvára podstatnú prekážku, ktorá môže odradiť spotrebiteľa od uplatnenia práva na účinné súdne preskúmanie možnej nekalej povahy zmluvných podmienok, ako mu ho priznáva smernica 93/13.

85 Procesná úprava určenia výšky trov konania vo veci, v ktorej bol vyhlásený uvedený rozsudok, umožňovala, ako vyplýva z bodu 94 tohto rozsudku, neuložiť predajcovi alebo dodávateľovi povinnosť nahradiť všetky trovy konania, ak sa v celom rozsahu vyhovelo žalobe o neplatnosť nekalej zmluvnej podmienky podanej spotrebiteľom, ale len čiastočne sa vyhovelo žalobe o vrátenie súm zaplatených na základe tejto podmienky.

86 Z judikatúry vyplývajúcej z uvedeného rozsudku vyplýva, že v situácii, keď sú návrhy na zrušenie zmluvnej podmienky z dôvodu jej nekalej povahy v celom rozsahu prípustné, samotná skutočnosť, že vrátenie súm zaplatených na základe tejto podmienky je len čiastočné z dôvodu existencie kontradiktórnej praxe, ktorá môže zabrániť spotrebiteľovi správne vyčísliť svoj návrh na vrátenie týchto súm, neumožňuje, aby časť trov konania znášal spotrebiteľ v závislosti od výšky neoprávnene zaplatených súm, ktoré mu boli vrátené.

87 Z tohto dôvodu nemožno vylúčiť, že spotrebiteľ bude musieť znášať časť trov konania, ktoré vynaložil na podanie žaloby o určenie nekalej povahy zmluvnej podmienky, ak sa po konštatovaní neplatnosti tejto podmienky čiastočne vyhovie jeho návrhu na vrátenie súm, ktoré bez právneho dôvodu zaplatil na základe tejto podmienky, najmä ak tento spotrebiteľ neuplatňuje svoje právo na vrátenie v dobrej viere. Ak sa však po tom, čo sa žalobe o neplatnosť vyhovelo, vyhovie návrhu na vrátenie len čiastočne z dôvodu, že pre uvedeného spotrebiteľa je prakticky nemožné alebo nadmerne ťažké určiť rozsah jeho práva na vrátenie týchto súm, procesný režim, podľa ktorého ten istý spotrebiteľ musí znášať časť trov týkajúcich sa takéhoto konania, ho môže odradiť od uplatnenia práv, ktoré mu priznáva smernica 93/13.

88 Vzhľadom na tieto úvahy treba na šiestu otázku odpovedať tak, že článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13 v spojení so zásadou efektivity sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá umožňuje uložiť spotrebiteľovi povinnosť znášať časť trov konania, ak v nadväznosti na konštatovanie neplatnosti zmluvnej podmienky z dôvodu jej nekalej povahy sa jeho návrhu na vrátenie súm, ktoré boli na základe tejto podmienky zaplatené bez právneho dôvodu, vyhovelo len čiastočne, pretože je prakticky nemožné alebo nadmerne ťažké určiť rozsah práva tohto spotrebiteľa na vrátenie týchto súm.

O trovách

89 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (deviata komora) rozhodol takto:

1. **Článok 3 písm. g) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   náklady na doplnkové služby k zmluve o spotrebiteľskom úvere, ktoré poskytujú spotrebiteľovi, ktorý si tieto služby kúpil, prednosť pri posudzovaní jeho žiadosti o úver a poskytnutí požičanej sumy, ako aj možnosť odložiť zaplatenie mesačných splátok alebo znížiť ich výšku, spadajú pod pojem „celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom“ v zmysle tohto ustanovenia, a teda pod pojem „ročná percentuálna miera nákladov“ v zmysle článku 3 písm. i), ak sa nadobudnutie uvedených služieb ukáže ako povinné pri získaní dotknutého úveru alebo ak tieto služby predstavujú mechanizmus určený na zakrytie skutočných nákladov tohto úveru.

2. **Článok 10 ods. 2 písm. g) a článok 23 smernice 2008/48**

   sa majú vykladať v tom zmysle, že:

   nebránia tomu, aby sa v prípade, že zmluva o spotrebiteľskom úvere neuvádza ročnú percentuálnu mieru nákladov zahŕňajúcu všetky náklady stanovené v článku 3 písm. g) tejto smernice, považovala táto zmluva za bezúročnú a bez poplatkov, a tak jej zrušenie má za následok len vrátenie požičanej istiny dotknutým spotrebiteľom.

3. **Článok 4 ods. 2 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   podmienky týkajúce sa doplnkových služieb k zmluve o spotrebiteľskom úvere, ktoré poskytujú spotrebiteľovi, ktorý si ich kúpil, prednosť pri posudzovaní jeho žiadosti o úver a poskytnutí požičanej sumy, ako aj možnosť odložiť zaplatenie mesačných splátok alebo znížiť ich výšku, v zásade nepatria do hlavného predmetu tejto zmluvy v zmysle uvedeného ustanovenia, a teda podliehajú posúdeniu ich nekalej povahy.

4. **Článok 3 ods. 1 smernice 93/13**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   podmienka zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktorá dotknutému spotrebiteľovi umožňuje odložiť alebo upraviť mesačné splátky úveru prostredníctvom zaplatenia dodatočných poplatkov, hoci nie je isté, či tento spotrebiteľ využije túto možnosť, môže mať nekalú povahu, najmä ak sú tieto poplatky zjavne neprimerané vo vzťahu k výške poskytnutého úveru.

5. **Článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13 v spojení so zásadou efektivity**

sa majú vykladať v tom zmysle, že:

bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá umožňuje uložiť spotrebiteľovi povinnosť znášať časť trov konania, ak v nadväznosti na konštatovanie neplatnosti zmluvnej podmienky z dôvodu jej nekalej povahy sa jeho návrhu na vrátenie súm, ktoré boli na základe tejto podmienky zaplatené bez právneho dôvodu, vyhovelo len čiastočne, pretože je prakticky nemožné alebo nadmerne ťažké určiť rozsah práva tohto spotrebiteľa na vrátenie týchto súm.

Podpisy